

Захаров В. П. - професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

КРИМІНОГЕННІ ПРОБЛЕМИ СВІТОВОЇ СПІЛЬНОТІ Й ВИКОРИСТАННЯ СИЛОВИМИ СТРУКТУРАМИ КРАЇН СВІТУ ІНФОРМАЦІЙНО-БІОМЕТРИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Масштабні проекти з використання біометричних технологій нині реалізують практично всі розвинені країни світу. До цього їх спонукають потреби забезпечення безпеки - як для захисту власних кордонів, так і на території кожної держави. У сучасному світі застосування досягнень біометрії є однією з найважливіших умов ефективної боротьби зі злочинами проти безпеки держави та засад політичного устрою, конституційних прав громадян, інтересів суспільних і комерційних структур і з багатьма іншими протиправними діями.

Розглянемо ключові завдання, виконання яких здебільшого передбачає використання сучасних досягнень біометрії.

1. У сфері забезпечення безпеки держави:

- надійне посвідчення будь-якої особистості під час перетинання кордону країни за допомогою проведення ідентифікаційних заходів за унікальними біометричними ознаками;

- боротьба з тероризмом, міжнародною організованою злочинністю, наркоторгівлею, незаконною міграцією, злочинами у фінансовій сфері.

2. **У внутрішньодержавній діяльності правоохоронних органів**

- достовірні ідентифікації осіб, яких підозрюють у вчиненні злочинів, та кримінальних елементів за унікальними біометричними ознаками (останнім часом дедалі активніше використовують ідентифікацію за декількома біометричними параметрами (мультибіометрія), а для винесення остаточного висновку результати автоматичної ідентифікації перевіряє експерт) [1].

Біометрію вперше почали використовувати правоохоронні органи. Водночас нині існує тенденція інтенсифікації використання біометричних технологій усіма без винятку силовими структурами.

Біометрична ідентифікація має беззаперечну перевагу порівняно з іншими ідентифікаційними технологіями. Вона полягає в тому, що під час застосування різних форм біометричних технологій (мультибіометрія) у комплексі з іншими іноваційними технічними рішеннями практично виключається можливість використання зловмисниками фальшивих документів.

За допомогою біометричної ідентифікації правоохоронні органи та спецслужби провідних світових країн реалізують такі завдання:

- проведення однозначної та достовірної ідентифікації за унікальними біометричними параметрами кримінальних елементів і осіб, яких підозрюють у вчиненні злочинів;
- оперативне встановлення особи затриманих під час здійснення заходів з охорони громадського порядку, зокрема забезпечення безпеки проведення різних масових заходів;
- посилення паспортно-візового контролю на кордонах для боротьби з нелегальною міграцією;
- запобігання доступу в державні, муніципальні й інші установи осіб, які не мають на це права;
- організація системи контролю за доступом до будівель і приміщень судів, пенітенціарних закладів тощо;
- перевірка претендентів на отримання роботи в правоохоронних і силових органах, різних охоронних структурах, а також осіб, які подали заяви на отримання дозволу на придбання вогнепальної зброї;
- ідентифікація громадян, які перебувають у зонах виникнення надзвичайних ситуацій (регіони, що постраждали внаслідок землетрусу, повені, тайфуну, техногенної катастрофи тощо) і не мають при собі документів, які засвідчують особу (наприклад, для запобігання шахрайств, пов'язаних з одержанням допомоги особами, які вже її отримали і повторно звертаються за наданням цієї державної послуги під іншими установчими даними);
- оперативне впізнання недієздатних осіб, а також осіб, які перебувають у безпорадному стані та нездатні повідомити про себе будь-які відомості;
- можливість впізнання виявлених неідентифікованих трупів [2].

Процес глобалізації, який прискорився наприкінці минулого сторіччя та суттєво змінив світ, слугував каталізатором стрімкого розвитку міжнародної організованої злочинності. Це негативне явище прогресує і у XXI ст. «Прозорість» кордонів, спрощення обміну інформацією, безпрецедентне зростання обсягів міжнародної торгівлі та інвестицій, і, як наслідок, вільне переміщення бізнесменів і робочої сили призвело до втрати владними структурами будь-якої держави специфічних важелів управління, які раніше давали змогу протистояти експансії міжнародного криміналітету.

Згідно з даними статистики, рівень злочинності у світі протягом останніх трьох десятиліть збільшилася в чотири рази, зокрема на території колишнього СРСР і в США - у вісім разів, у Великобританії і Швеції - у сім разів, у Франції - у шість разів, у Німеччині - в чотири рази. За даними ООН, кількісний показник злочинності у світі в кінці 1990-х років у середньому щорічно збільшувався на 5 %, а приріст населення - на 1 %. У 2001 році на планеті офіційно було зареєстровано близько 450 млн злочинів. Водночас їх фактична кількість може бути втричі більшою. Глобалізація соціальних і економічних процесів спричинила і глобалізацію злочинності, яка стає дедалі більш організованою, транснаціональною і витонченою. Злочинні угруповання набагато швидше, ніж державні системи різних країн,

реагують на розвиток усіх типів комунікацій, на будь-які пом'якшення прикордонного контролю та спрощення пересувань [3].

Транснаціональним злочинним синдикатам за допомогою корупції, шантажу й погроз вдається використовувати для досягнення злочинної мети всі переваги сучасного суспільства та відкриті ринки демократичних країн. Основний робочий принцип транснаціональних злочинних угруповань полягає в нейтралізації здійснення контролю правоохоронними органами. Території з іноземною юрисдикцією стають безпечними для заняття злочинною діяльністю на теренах інших держав, а наявні кордони слугують для міжнародних злочинців своєрідною огорожею, за якою вони переховуються від національного законодавства країн, де вони провадять злочинну діяльність.

Інформаційні системи автоматичної мультибіометричної ідентифікації дедалі інтенсивніше використовують для реалізації інтересів суспільства і держави (запровадження паспортно-візових документів нового зразка, протидія тероризму, злочинності, нелегальній міграції), забезпечення безпеки масштабних інфраструктурних і транспортних об'єктів (аеропорти, атомні й гідроелектричні станції тощо). Останнім часом прискорюється впровадження біометричних технологій у системи масового обслуговування (найпоширеніша сфера застосування - програми сприяння авіапасажирам, які часто подорожують).

Використання біометричних технологій у діяльності правоохоронних органів і «цивільних» системах має низку принципових відмінностей. Основна відмінність полягає в тому, що «цивільні» системи оперують не безпосередньо біометричними ідентифікаторами (зображеннями відбитків пальців або райдужної оболонки ока, оцифрованих фотографій індивідуумів тощо), а їх цифровими шаблонами - моделями, причому зворотне відновлення реального ідентифікатора з його цифрового шаблону є неможливим [4].

Для компетентних органів особливий інтерес становлять можливості прихованої дистанційної ідентифікації людини без її відома. Вирішити це питання можна досить просто: за допомогою запровадження документів із мікрочипами радіочастотної ідентифікації. Водночас будь-який громадянин зможе контролювати власний документ і блокувати RFID-випромінювання чохлом-екраном (за відсутності потреби в його використанні за призначенням). У разі дистанційної ідентифікації суб'єкта за його обличчям та особливостями його рухів така можливість стає реальністю, з огляду на що ця технологія нині набуває популярності.

Під час масових заходів фігуранти протиправних дій часто приховують власні обличчя та форму голови під різноманітними масками й капюшонами. Саме тому нині тривають дослідні роботи з можливості дистанційної ідентифікації за особливостями рухів (ходи) та жестів людини.

На замовлення спецслужб у багатьох країнах намагаються привести так звану технологію «дистанційного розпізнання» за різними масками до категорії «зрілих» технологій. Практична реалізація цього завдання з поєднанням низки інших інноваційних технологій дасть змогу на практиці реалізувати ідею тотального автоматизованого контролю за

всіма переміщеннями й контактами громадян, що становлять інтерес для правоохоронних структур. Саме цю модель із середини 1990-х років спецслужби намагаються в різних варіантах утілити в життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Biolink.ru [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <http://biolink.ru/solutions/markets/banking.php>. - Загл. с экрана.
2. Силовые структуры и биометрия [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <http://www.biolink.ru/solutions/markets/law.php>. - Загл. с экрана.
3. Гуров А. XXI століття проти глобалізації злочинності [Електронний і антитерористичний форум. - Режим доступу: <http://www.waaf.01/00.php?section=1¶graph=4&article=15>. - Назва з екрана.
4. Общая характеристика биометрических технологий [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <http://www.biolink.ru/technology/biometric.php>. - Загл. с экрана.